

Uppgift 13 Läs om

1.17 Trojanska kriget

Kort sammanfattning byggd på Alf Henrikson, Antikens historier:

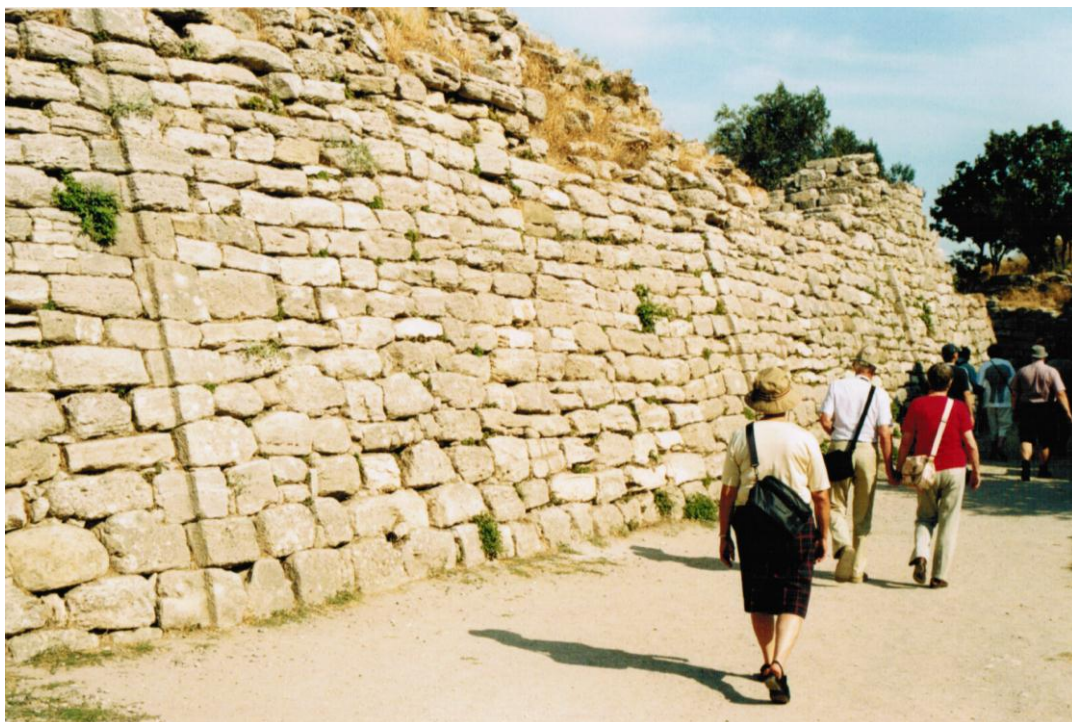
Staden Troja hette som bekant också Ilion. Där härskade kung Priamos, förmäld med drottning Hekuba och fader till en mängd söner och döttrar. Äldst bland de förra var Hektor, som med lysande tapperhet förde befälet över stadens försvarare, medan hans bror Paris, som hade gett upphov till kriget, vekligt höll sig hemma i sitt palats hos den sköna Helena.

Landskapet kring Troja och dess topografi tillhör också världslitteraturen. I stadens grannskap låg först och främst berget Ida. På ömse sidor om staden rann floderna Skamander och Simois, vilka inneslöt en slätt mellan staden och havet. Den kallades för den skamandriska slätten, och där utkämpades nu blodiga strider med växlande framgång varje dag i nio års tid. Något försök att storma Troja gjorde grekerna inte, och om någon egentlig belägring har Homeros heller ingenting att förtälja. Härarna ryckte helt enkelt ut på fältet varje morgon och höll drabbningar och envig tills skymningen föll. Grekerna som i de homeriska dikterna vanligen kallas achajer, ibland också danaer, hade gott om märkliga kämpar med skiftande specialiteter. En hette Stentor. Han hade en röst så ljudlig att han kunde överrösta femtio man. Från Kreta kom en tapper furste vid namn Idomeneus, från Argos, en ej mindre orädd krigare som hette Diomedes. Två av de mest framstående kämparna bar namnet Ajax. Achilles, tapprast bland de tappra, medförde sin oskiljaktige vän Patroklos.

Handlingen i denna väldiga hjältedikt på nära sextontusen rader hexameter kan refereras i största korthet: den handlar om Achilles' vrede och dess ödesdigra följder. En Apollons präst i Trojas grannskap hade blivit frånrövad sin dotter Kryseis som överlämnats till Agamemnon som hans personliga egendom. Till denne kom flickans far med guld och dyrbarheter för att friköpa sin dotter men blev högdraget avvisad och vände sig då till den gud han tjänade med bön om vedergällning. Apollon hörde sin tjänares bön, steg personligen ned till jorden och

började skjuta osynliga, pestbringande pilar in i grekernas läger. När pesten hade rasat i nio dagar vände sig Achilles till siaren Kalchas och frågade vad som borde göras, och Kalchas visste genast besked: Agamemnon måste återge Apollons präst hans dotter Kryseis. Agamemnon blev mycket förtörnad när Achilles meddelade honom detta. Han svarade att om han måste lämna ifrån sig Kryseis ville han hålla sig skadeslös genom att överta Achilles' vackra slavinna Briseis i hennes ställe. Så skedde också. Achilles som älskade Briseis högt blev naturligtvis ursinnig och djupt bedrövad. Han gick ner till havets strand och anropade sin moder Thetis att skaffa honom hämnd på Agamemnon, och därpå stängde han in sig i sitt tält med sin cittra och vägrade att ta del i kriget vidare. Thetis begav sig under tiden upp till Olympen och utverkade av Zeus att trojanerna skulle ha övertaget i striden till dess Agamemnon försonade sig med Achilles. Zeus utfärdade denna bestämmelse trots att Hera darrade av vrede så att hela Olympen skalv, står det.

Historien om Achilles' vrede bildar så att säga ränningen i den väv av krigiska episoder som utgör Iliadens innehåll. Diktens huvudperson är emellertid knappast Achilles utan snarare trojanen Hektor. Om dennes korta besök hos sin maka Andromache och sin lille son Astyanax under en paus i striden handlar det sannolikt mänskligaste och åtminstone i våra dagar mest beundrade avsnittet i Iliaden, och även i övrigt är det kring hans gestalt som sympatierna koncentreras. Hektor och trojanerna hade stora framgångar, trängde fram ända till grekernas skepp vid stranden och lyckades rentav sätta eld på en del av dessa. I detta grekernas trångmål gick Patroklos till Achilles och lånade dennes vapen och rustning. Med dessas hjälp lyckades han utföra många hjältedater och driva trojanerna på flykten men mötte omsider sitt öde i kampen med Hektor själv. Sorgen över vännens död fick Achilles att glömma sitt groll mot Agamemnon, och sedan han genom sin moder Thetis' försorg hade utrustats med en ny underbar rustning gick han trojanerna till mötes, sökte i stridsvimlet upp Hektor, dödade denne till hämnd för Patroklos och vanställde i sitt raseri hans lik genom att släpa det efter sin stridsvagn kring Trojas murar. Dikten slutar med att skildra Patroklos begravning och Hektors sista

Fortfarande imponerar Trojas befästningsmurar, som är över 3 000 år gamla.

Rödfigurigt dryckeskärl, ca 480 f.Kr. Bilden visar den gamle kung Priamos (till vänster) hos Achilles för att lösa ut sonen Hektors döda kropp (under soffan).

En besökare betraktar den ramp, på vilken enligt Schliemann den trojan-ska hästen förts in i Troja (det har senare visat sig att rampen är äldre än så). Just till vänster om rampen hittade Schliemann 'Priamos skatt'.

Del av diadem i hamrad guldplåt ur 'Priamos skatt' från Troja.

färd, sedan dennes döda kropp utlämnats till hans gamle fader kung Priamos som på gudarnas tillskyndan själv begav sig till sin fiendes tält.

Fortsättningen på berättelsen om trojanska kriget är känd från andra källor; knappast någon av antikens författare har förresten undgått att beröra och anspela på detta allbekanta stoff. Achilles stupade snart för en pil som avsköts av Paris och styrdes av Apollon mot hans häl, den enda punkt där han var sårbar. Berättarna är alltid noga med att tala om att detta skedde vid den Skajiska porten, där Achilles försökte tränga in i Troja. Efter begravningen bestämdes det att hans underbara rustning skulle tillfalla den som tapprast hade försvarat hans lik mot trojanerna. Odysseus och Ajax, Telamons son från Salamis, gjorde då anspråk på rustningen, som efter mycken tvekan tillerkändes Odysseus. Detta grämde Ajax till den grad att han fick ett anfall av vanvett: han störtade in i en betande boskapshjord med draget svärd och anställde ett fruktansvärt blodbad bland kreaturen, som han tog för sina fiender. När han kom till sina sinnen och såg vad han hade gjort greps han av skamkänsla och tog sitt eget liv genom att kasta sig på sitt svärd.

Kriget hade nu rasat i nio år, och det började gå upp för grekerna att enbart med våld kunde Troja knappast betvingas. Odysseus funderade då ut sin ryktbara krigslist: av tallar från berget Ida lät han tillverka en ofantlig trähäst som var ihålig och kunde rymma hundra beväpnade män. När den var färdig steg en utvald skara kämpar in i hästen under det att de övriga grekerna gick ombord på sina skepp och låtsades segla hem men gömde sig bland öarna i närheten. Häpna och glada trädde trojanerna ut ur sin stad och betraktade med undran den stora trähästen. De tillfångatog också en grekisk pojke som låg gömd i vassen vid floden Skamander. Han hette Sinon och var i själva verket i maskopi med Odysseus men sade sig ha flytt undan denne. Han lät förstå att trähästen var ett offer åt Pallas Athene och att grekerna hade byggt den så stor för att den inte skulle kunna föras in i Troja, som i så fall kunde väntas få åtnjuta gudinnans särskilda beskydd. Stort jubel utbröt bland trojanerna när de fick höra detta, och på tillskyndan av en opålitlig man vid namn Antenor började man överväga hur man

bäst skulle få in hästen i staden. En präst vid namn Laokoon framträdde då och varnade dessa optimister, påpekade det osannolika i att grekerna på allvar hade seglat sin kos och rådde trojanerna att strax bränna trähästen. Åtföljd av sina söner gick Laokoon därefter ner till havsstranden för att offra åt Poseidon. Strax framträdde ur vattnet två väldiga ormar som hastigt slingrade sig omkring de offrande, översprutade dem med sitt etter och hastigt dödade alla tre. Scenen är ju förevigad i den berömda Laokoongruppen i Vatikanen, en grekisk skulpturgrupp från romersk tid, återupptäckt under renässansen på 1500-talet och av stor betydelse för europeisk konstuppfattning och konstteori under århundraden.

Trojanerna betraktade förfärade Laokoons olycksöde och såg däri en gudarnas straffdom för hans misstro mot trähästen. De tog genast itu med att föra hästen in i staden. De satte rullar under den och försåg den med starka draglinor, varpå de rev ner en bit av sin stadsmur, ty att få in hästen genom någon av portarna var otänkbart. I högtidlig procession drog de därefter hästen upp till Pallas Athenes tempel mitt inne i Troja under sång och jubel. Där lämnade de den i kvällningen, och den listige Sinon smög sig då dit och öppnade den hemliga luckan i hästens buk, så att de hundra grekiska krigarna kunde ta sig ut. Med dragna svärd och brinnande facklor störtade nu dessa från hus till hus, blodbadet var obeskrivligt och eldsvådorna i staden blev signal till grekerna på skeppen att vända tillbaka och storma in i Troja genom hålet i muren. Främst i truppen från trähästen gick Achilles' son Neoptolemos, som slutligen trängde in i Priamos' palats och högg ner den försvarslöse gamle kungen. Troja brändes nu ner och förstördes i grund, sedan de segrande grekerna hade roffat åt sig ett omätligt byte. Stadens största dyrbarhet räddades dock undan dem, påstår romaren Vergilius, vars stora epos om trojanen Aeneas innehåller den mest kända och lästa skildringen av Trojas sista dagar. Dyrbarheten i fråga kallades för Palladium, varmed förstods en gyllene bild av Pallas (Athene) som en gång hade fallit ner från himlen. Vergilius säger att Aeneas fick med sig detta Palladium när han räddade sig ur det brinnande Troja med sin orkeslöse gamle fader Anchises på skuldrorna och sin lille son Ascanius vid handen.

Föregående avsnitt STEG 1 d

Nästa avsnitt. STEG 1 f